

ტიპოლოგიური
ძიებანი

VIII

**TYPOLOGICAL
INVESTIGATIONS**

სარჩევი

ვლადიმერ ლეკიაშვილის გამოქვეყნებული ნაშრომები	11
<i>მარინე ივანიშვილი</i>	
„ჩემი მეგობარი ნოდარი“	13
<i>თამარ ნაფეტვარიძე</i>	
ვწუხვარ.....	16
<i>მარიკა ჯიქია</i>	
ლადო ლეკიაშვილის გახსენება	18
<i>მაია ანდრონიკაშვილი</i>	
არაბული მორფოლოგიის სტრუქტურული ტიპის კვლევასთან დაკავშირებული ზოგიერთი საკითხი.....	19
<i>Maia Andronikashvili</i>	
On some topics of structural research in Arabic morphology	27
<i>ზურაბ ბარათაშვილი</i>	
ინვერსიულ ზმნებთან დაკავშირებული სინტაქსური ფუნქციები ქართულში	29
<i>Zurab Baratashvili</i>	
Syntactic Functions associated with the Inverse Verbs in Georgian	61
<i>ვიტალი ბრეჟნევი</i>	
თურქულიდან შემოსული რამდენიმე სპარსული ნასესხობა ქართულში	63
<i>Vitali Brezhnev</i>	
Some Turkic borrowings of Persian origin in Georgian.....	70
<i>რუსუდან გერსამია</i>	
სივრცითი ზმნისწინები ლაზურში	72

<i>Rusudan Gersamia</i>	
Spatial Preverbs in the Laz Language	92
<i>ქეთევან გოდერძიშვილი</i>	
ფიქრები ალექსანდრე ლორიას „ოცნებათა ნაკადებზე“	94
<i>Ketevan Goderdzishvili</i>	
Thoughts on “Flow of Dreams” by Alexandre Loria.....	104
<i>რამაზ გორგაძე†</i>	
ქართულ-სომხური საერთო ლექსიკის შესწავლის შესახებ..	105
<i>Ramaz Gorgadze†</i>	
On the Study of Georgian-Armenian Common Vocabulary	111
<i>ნუნუ გურგენიძე</i>	
თურქული კალკები ქართულის მესხურ და ჯავახურ	
დიალექტებში	112
<i>Nunu Gurgenidze</i>	
Turkish calques in Georgian Meskhetian and Javakhian dialects.	124
<i>ნუნუ გურგენიძე, ლუიზა რუხაძე</i>	
მასალები მესხეთ-ჯავახეთის ტოპონიმიკიდან	125
<i>Nunu Gurgenidze, Luiza Rukhadze</i>	
Materials from Meskhetian and Javakhetian toponymy	152
<i>მარინე ივანიშვილი</i>	
ეტიმოლოგიური ძიებანი: <i>შროშანი</i> (<i>Lilium Candidum</i> L.)	153
<i>Marine Ivanishvili</i>	
Etymological research: <i>šrošani</i> (<i>Lilium Candidum</i> L.)	156
<i>ნანა კაჭარავა</i>	
ქართული ენის სწავლების საკითხი თურქეთში	157
<i>Nana Kacharava</i>	
Issues of teaching the Georgian language in Turkey	173

<i>მედეა კინჭურაშვილი</i> კუნძული, მარტოობა, „სხვა“	175
<i>Medea Kintsurashvili</i> Island, Loniless, “Other”	184
<i>მერი ლომია</i> ემოციურ-ექსპრესიული ელემენტები ოფიციალურ ენაში ...	185
<i>Meri Lomia</i> Emotional-expressive elements in the official language	204
<i>ზაურ მარგიევი†</i> პორტო-ფრანკო ბათუმში	207
<i>Zaur Margiev†</i> Porto-Franco in Batumi	257
<i>თამარ მახარობლიძე, რუსუდან გერსამია</i> თანდებულებიანი ლოკატიური ბრუნვების შესახებ ლაზურში	260
<i>Tamar Makharoblidze, Rusudan Gersamia</i> On the postpositional locative cases in Laz.....	280
<i>მარინა მეფარიშვილი</i> სემიტური ოთხთანხმოვნიანი რედუპლიცირებული ზმნური ძირების ანალიზი	281
<i>Marina Meparishvili</i> The analysis of Semitic four-consonantal reduplicated verbal roots	290
<i>თამარ ნაფეტვარიძე</i> ორი სამყაროს თანხვედრა ლეონიძის „ნინოწმინდის ლამეში“	292

ემოციურ-ექსპრესიული ელემენტები ოფიციალურ ენაში

ოფიციალურ-საქმიანი სტილი სახელმწიფო ენობრივი პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილია, რამდენადაც ემსახურება და ხელს უწყობს სახელმწიფო ენის დამკვიდრებასა და განვითარებას, მის სრულფასოვან ფუნქციონირებას ისეთ უმნიშვნელოვანეს უბანზე, როგორც სახელმწიფოს მართვაა. ენის ფუნქცია ამ სფეროში მრავალფეროვანია და ენობრივ სტრუქტურათა და გამომსახველობით საშუალებათა საგანგებო შერჩევას საჭიროებს. ოფიციალური ენა თვითონ ირჩევს ისეთ მახასიათებლებსა და გამომსახველობით ფორმებს, რომლებიც ყველაზე მეტად მიესადაგება ამ სტილის დანიშნულებასა და ფუნქციას.

ექსტრალინგვისტური ფაქტორების ზეგავლენა ოფიციალური სტილის შექმნაზე უდავოა. სიზუსტე, სიცხადე, სტანდარტიზაცია, ლოგიკურობა, ლაკონიურობა, ობიექტურობა, განზოგადებისა და განყენებულობისაკენ სწრაფვა, ემოციისა და ექსპრესიის გამომხატველი ენობრივი საშუალებების მაქსიმალური შეზღუდვა – ყველა ეს ნიშან-თვისება, ამავედროულად, ოფიციალური მეტყველების განმსაზღვრელი მოთხოვნებიც არის. ამასთან, გასათვალისწინებელია საქმიანი საბუთების თემატიკა და შინაარსი. თითოეული მათგანისათვის საერთო კრიტერიუმებია: ერთმნიშვნელობიანი, სემანტიკურად არაორაზროვანი და გამჭვირვალე ენობრივი საშუალებები. ამის გარდა, ნიშანდობლივია სპეციფიკური მახასიათებლებიც, რომლებიც სხვადასხვაგვარია სამართლებრივი აქტების, საქმიანი მიმოწერისათვის განკუთვნილი წერილებისა თუ დიპლო-

მატიური შინაარსის საბუთებისათვის: სამართლებრივი აქტები უკიდურესი სიმკაცრით, აკადემიზმითა და ობიექტურობით გამოირჩევა, მკაცრად განსაზღვრულ სამართლებრივ ნორმებს ემყარება და კანონის შესაბამის ჩარჩოშია მოქცეული. მისი ლექსიკა უაღრესად კონკრეტული და ნორმატიულია. **დიპლომატიური შინაარსის დოკუმენტები:** დაშიფრული დეპეშები, ნოტები, კომუნიკეები, ადრესები და სხვ. საერთაშორისო ნორმებით დადგენილ ეტიკეტსა და თავაზიანობის ფორმებს ეფუძნება და თავისი ხასიათით ინტერნაციონალურია, რაც აახლოებს სხვადასხვა ენათა ამ სახეობის მეტყველებებს. ამგვარი დოკუმენტებისათვის უცხო არ არის ემოციური ელემენტები, სტილურად შეფერილი ლექსიკა, კომპლიმენტი და სხვ.

საქმიანი მიმოწერისათვის განკუთვნილი საბუთები მკაცრად განსაზღვრულ ფორმობრივ ნორმებს ეფუძნება, მაგრამ მისი შინაარსი უკიდურესი სიმკაცრითა და აკადემიზმით არ გამოირჩევა. ამგვარ საბუთებში მთავარია აზრის გადმოცემის სიცხადე და ლაკონიურობა, თანამიმდევრულობა ან თანწყობის პრინციპი. ენობრივი გამოხატულების ოფიციალური, მაგრამ, სამართლებრივ აქტებთან შედარებით, უფრო სადა ლექსიკა.

ზემოთ ჩამოთვლილი კლასიფიკაციის თითოეული სახე თავისი ჟანრობრივი მრავალფეროვნებით ხასიათდება, მაგრამ ყველა მათგანის მეტყველებით-ტექსტობრივი სტრუქტურა საერთო კანონებს ემორჩილება, დადგენილი სტანდარტით ფორმდება, საიდანაც გადახვევა მიზანშეწონილი არ არის, მაშინ, როცა მოქალაქე, ადეკვატური აღქმის მისაღწევად, ხშირად არანორმატიულ ხატოვანებასა და ემოციურ-ექსპრესიულობასაც მიმართავს. ამგვარ წერილებში ჭარბობს უშუალობის ელემენ-

ტები და მაღალია სუბიექტურობის ამპლიტუდა, რაც მიმართვის ფორმაშიც გამოიხატება. მაგალითად, მოქალაქეთა დიდი ნაწილი საქართველოს პრეზიდენტის, მიხეილ სააკაშვილის, სახელზე გაგზავნილ წერილებში მას ასე მიმართავდა: „შვილო მიშა“, „ჩემო მიშა“, „ჩემი და ჩემი ოჯახის პრეზიდენტს ბატონ მიხეილ სააკაშვილს“, „ჩვენო უზენაესო და ყველაზე მხედართ მთავარო პრეზიდენტო“, „პატივცემულ პრეზიდენტს“, „საქართველოს, საქართველოში მცხოვრები გაჭირვებული თუ დაღუბნილი ხალხის, მფარველო ანგელოზო“, „ჩემს პრეზიდენტს“, „ჩემო საყვარელო ბიჭო ჩემო მიშიკო“ და სხვ. ამგვარი მიმართვები, გარკვეულწილად, დაბალი სოციალური ფენისა და განსაკუთრებული საჭიროების მქონე მოქალაქეების მიერაა შედგენილი, ასეთ წერილებში ადრესატის სავარაუდო აღქმა კომუნიკანტის სიტყვიერ ქსოვილშია მოცემული და ამდენად, იგი სტილბრივი სტრუქტურის კომპონენტია.

მიუხედავად იმისა, რომ ოფიციალურ-საქმიანი სტილი რთული კომპოზიციური სისტემაა, რომელიც ქვესტილების, სხვადასხვა ჟანრისა და ქვეჟანრისაგან შედგება, იგი მონოლითურია: ლოგიკურ-შინაარსობრივ და მეტყველებით-ტექსტობრივ კომპოზიციათა ხერხები, რომლებიც აქ გამოიყენება, ერთიანია მოცემული ქვესისტემებისათვის და მხატვრული თუ სასაუბრო მეტყველების შესაბამის ხერხებთან არის დაპირისპირებული. შესაბამისად, ასეთი საბუთები დაცლილია ემოციური და ექსპრესიული შინაარსისა და ლექსიკისაგან, ხატოვანი საშუალებები აქ მხოლოდ ხელისშემშლელ ფაქტორებად შეიძლება განვიხილოთ. ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტებისათვის დამახასიათებელი ნიშან-თვისებები მთლიანად გამორიცხავს ასეთ საბუთებში მხატვრული ხერხების: მეტაფორის,

ეპითეტის, მხატვრული შედარების, აფორიზმებისა და სხვ. გამოყენებას. თუ ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტები ძირითადად განზოგადებული შინაარსის გადმომცემია და უპირატესობა გაუპიროვნებულობას ენიჭება, შესაბამისად, ემოციურ-ექსპრესიული ფონი ასეთი შინაარსისათვის სრულიად მიუღებელია. მიუხედავად ამისა, ოფიციალურ-საქმიან დოკუმენტებში იშვიათად, მაგრამ მაინც გვხვდება ექსპრესიულ-ემოციური და ხატოვანი ელემენტები, რომლებიც ამ სტილის დამახასიათებელი ნიშნები კი არ არის, არამედ თანმხლები ფაკულტატიური მოვლენებია და მათი გამოყენება მხოლოდ გარკვეული ტიპისა და დანიშნულების საბუთებისთვისაა დამახასიათებელი და მისაღები. ეს, პირველ რიგში, დიპლომატიური ხასიათისა და შინაარსის საბუთებს ეხება, რადგან აქ დიპლომატიური ეტიკეტის დაცვა აუცილებელი პირობა და საერთაშორისო ნორმაა, განსაკუთრებით აღმატებული მიმართვის ფორმები და სტილი გამოიყენება მაღალი რანგის (პრეზიდენტი, პრემიერ-მინისტრი, ელჩი, სამეფო ტიტულის მქონე პირი და სხვ.) ოფიციალური პირებისადმი მიმართვისას. ასეთი დანიშნულების მთელი ტექსტიც განსაკუთრებული ეტიკეტით, შესაბამისი ლექსიკით, ზეაღმატებული თავაზიანობითა და კომპლიმენტით უნდა გაფორმდეს, რაც თავისთავად ემოციურ-ექსპრესიულ მომენტსაც გულისხმობს.

PRIME MINISTER
OF GEORGIA

Tbilisi, 23 October 2015

Your Excellency,

On behalf of the Georgian government and that of my own, allow me to extend to you and the People of Hungary my most sincere congratulations on the occasion of the 59th Anniversary of the 1956 Hungarian Revolution, which was a clear demonstration of the Hungarian nation's devotion to freedom and democracy.

I would like to underline the importance of Hungary's friendly relations with Georgia. We highly appreciate your continuous support for Georgia's European and Euro-Atlantic aspirations and remain hopeful that the bilateral cooperation will be further strengthened for the mutual benefit of our nations.

Excellency, allow me to convey the assurances of my highest consideration, and wish you further success, as well as peace, prosperity and welfare to the friendly Hungarian people.

Sincerely,

Irakli Garibashvili

H.E. Viktor Orbán
Prime Minister of Hungary
Budapest

N 68133

ამ თვალსაზრისით საინტერესოა ინდივიდუალური სამართლებრივი აქტებიც, რომლებშიც, ფაქტზე აქცენტირების, ყურადღების მიქცევის მიზნით, დადგენილი წესის საწინააღმდეგოდ, წინ მოდის მთავარი, მანიფესტანტი, ბირთვული სიტყვა, პროცესის შესაბამისი ზმნა: „გათავისუფლდეს“, „დაინიშნოს“, „მიენიჭოს“, „დაჯილდოვდეს“ და ა.შ., რაც უდავოდ, გარკვეული ემოციური მუხტის მატარებელია. მაგალითად:

„საქართველოს პრემიერ-მინისტრის ბრძანება N333
27 დეკემბერი, 2006

ს. კვიციანი საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების – ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტის თავმჯდომარის თანამდებობიდან გათავისუფლების შესახებ

გათავისუფლდეს საბა კვიციანი საქართველოს ეკონომიკური განვითარების სამინისტროს სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულების – ტურიზმისა და კურორტების დეპარტამენტის თავმჯდომარის თანამდებობიდან საკუთარი ინიციატივით „საჯარო სამსახურის შესახებ“ საქართველოს კანონის 95-ე მუხლის საფუძველზე.

ზურაბ ნოლაიძელი“
(საქართველოს მთავრობის ვებგვერდი).

„საქართველოს პრემიერ-მინისტრის ბრძანება №1583

...დაინიშნოს დავით ჯალაღანია საქართველოს საგარეო საქმეთა მინისტრის მოადგილედ 2012 წლის 5 ნოემბრიდან.

09.11.12. ბიძინა ივანიშვილი“

(საქართველოს მთავრობის ვებგვერდი).

გარკვეული ემოციური დატვირთვის მატარებელია დაჯილდოებისა თუ დასჯის სანქციის შემცველი დოკუმენტები. ამგვარ დოკუმენტებში ყოველთვის გამოყოფილი და ხაზგასმულია მასში აღნიშნული ემოცია. ასეთივე მუხტს შეიცავს სამართლებრივი დოკუმენტები, განსაკუთრებით სასამართლოს განაჩენის, განჩინებისა თუ გადაწყვეტილების აღწერილობითი და სარეზოლუციო ნაწილები.

„საქართველოს პრეზიდენტის

განკარგულება

N 16/01/01 2015 წლის 16 იანვარი ქ. თბილისი

ილია კარტოზიას მედლით „სამოქალაქო

თავდადებისათვის“

დაჯილდოების შესახებ

სამაგალითო სამოქალაქო თავდადებისა და გმირობისათვის, განსაკუთრებული პიროვნული მამაცობის გამოვლენისათვის მცხეთის დავით აღმაშენებლის სახელობის მამათა მონასტრის წინამძღვარი, არქიმანდრიტი ილია კარტოზია დაჯილდოვდეს მედლით „სამოქალაქო თავდადებისათვის“ (გარდაცვალების შემდეგ).

გიორგი მარგველაშვილი“

(საქართველოს პრეზიდენტის ვებგვერდი).

ცალკე უნდა აღვნიშნოთ სხვადასხვა ღირსშესანიშნავ თარიღთან თუ მომხდარ ფაქტთან დაკავშირებით მომზადებული მილოცვისა თუ სამძიმრის ტექსტები, რომლებიც აუცილებლად საჭიროებს ექსპრესიულ-ემოციურ კონტექსტს, რაც შესაძლებელია მიღწეულ იქნეს ლექსიკური ერთეულების გამეორებითა და ერთგვაროვანი სინტაქსური კონსტრუქციებით. ამგვარი ტექსტები მაქსიმალურად დაახლოებულია სასაუბრო ენასთან, შედარებით თავისუფალია ოფიციალურ-საქმიანი სტილისათვის დამახასიათებელი აკადემიზმისაგან, არის ლაკონიური, უფრო უშუალო, ბუნებრივი და ემოციური. ამგვარი ტექსტები უშუალობასთან ერთად დადებით – შემფასებლურია და შესაბამისად დატვირთულია ეპითეტებით, მეტაფორებითა და ხატოვანი გამოთქმებით, ერთგვარია ინტონაციური წყობა, რაც ოფიციალური მეტყველების სხვა ჟანრებისათვის დამახასიათებელი არ არის. მაგალითად:

„წერილი საქართველოს ქალებს

...რალამ უნდა გამაკვირვოს თითქოს და, რალამ უნდა შემძრას, მაგრამ როდესაც გავიგე თქვენი თავგანწირული და მართლაც ქალური განზრახვის შესახებ – ჩამოხვიდეთ აფხაზეთში და ჩადგეთ მებრძოლ მხარეთა შორის, სული შემეხუთა, როგორ გამწარებულხართ, რამდენი დარდი და ცრემლი გიტარებიათ და როგორ არ გაბოროტებულხართ, როგორი სიყვარულით და სხვისთვის ზრუნვით ხართ ისევ აღსავსე. თქვენთვის ნამდვილად ღირს სიცოცხლევ და სიკვდილიც. თქვენ, სილამაზისთვის და თაყვანისცემისთვის გაჩენილნი, მძიმე გზას შეუდექით, საქართველოში სიცოცხლის გადარჩენის მძიმე გზას...

თქვენი ედუარდ შევარდნაძე“

(გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 24.09.93).

„ედმონდ კალანდაძეს

ბატონო ედმონდ,

გულითადად გილოცავთ დაბადების დღეს, მხნეობას, ჯანმრთელობასა და დიდხანს სიცოცხლეს გისურვებთ.

თქვენ დიდი ხელოვანი ბრძანდებით, რომელმაც მრავალფეროვანი და განუმეორებელი სამყარო შექმნა, თითოეული ჩვენგანი მშვენიერებას აზიარა და ეს ქვეყანა სიყვარულითა და სითბოთი სავსე ფერებით დაანახვა. თქვენი პალიტრა ტკივილით, სიხარულითა და სიყვარულით სავსე სინამდვილეა, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ, რომელიც ასე გვიყვარს და რომლითაც ასე ვამაყობთ. თქვენ მრავალ ქვეყანას აჩვენეთ, როგორია ქართველი კაცი, ქართული სული, როგორია საქართველო, საიდან მოვდივართ და საით ვისწრაფვით. თქვენ არაერთი საოცარი წამი გააჩერეთ – და ამით სიხარული და სილამაზე მიანიჭეთ ადამიანებს. თქვენი შემოქმედება ეს ჩვენი ცხოვრებაა, ეს ჩვენი რეალობაა, ეს ნამდვილი ხელოვნებაა, მისთვის დამახასიათებელი სისადავითა და სიდიადით გამორჩეული.

დიდი მადლობა მინდა გითხრათ შესანიშნავი შემოქმედებისათვის, იმ ღვაწლისათვის, რომელიც ჩვენს ქვეყანას საუკეთესოთა შორის მიუჩენს ადგილს. გისურვებთ წარმატებას ქართული კულტურისა და ჩვენი ქვეყნის სასახელოდ.

პატივისცემით,

მიხეილ სააკაშვილი“

(საქართველოს პრეზიდენტის ვებგვერდი).

ოფიციალურ დოკუმენტებში ექსპრესიულ საშუალებათა მნიშვნელოვანი ნაწილი განეკუთვნება არაემოციურსა და, მით უფრო, არასუბიექტურ-ემოციურ სფეროს, არამედ ინტელექტუალურ ექსპრესიას, რაც ამა თუ იმ აზრის, დებულების მნიშვნელოვნების ხაზგასმას ემსახურება. ამ მიზნით გამოყენებულია კლიშე-ფრაზები, შრიფტი, ხაზგასმა, წერილის კალიგრაფიული ოსტატობით შესრულება და ა.შ. სპეციალური ადრესი, რომელიც საიუბილეო თარიღებთან დაკავშირებით მზადდება, ხშირ შემთხვევაში, კალიგრაფის მიერაა შესრულებული. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ასეთივე წესით ფორმდება დიპლომატიური რანგის მოხელეების წარდგენისა თუ უფლებამოსილების შეწყვეტის შესახებ შედგენილი წერილები.

თქვენი აღმავაზიება,

მსურს რე ხელი შევქნეთ და განვმტკიცო მგობრული რთიერთობები. რომელიც კეთილად ვითარდება საქართველოს და ენჯლის ფედერაციულად დემოკრატიულ რესპუბლიკას შორის. მე დაენიშნე ბტონი ზურაბ კატკატიშვილი საქართველოს საგანგებო და სრულფუნქციონირებს დაჩადა.

ვამდევი რე ბტონ ზურაბ კატკატიშვილს აკრედიტაციას ამ იკულოთ. გთხოვთ მიიღოთ იგი კეთილგანწყობილად და ენჯლოთ ველაფერში. რისი მთხსენების ზეტივიც ექნება მეს თავისი სახელმწიფოს საქართველოს სახელით.

ზეტივისტემით

დაამტმე

საქართველოს საგანგებო საქმეთა
მინისტრი

თბილისი

2012 წელი

თხრობის გაუპიროვნებულობის კრიტერიუმი ოფიციალური სტილისათვის ნორმად ითვლება, თუმცა ზოგიერთი სიტყვისა და გამოთქმის აქტივაციით შესაძლებელია ასეთ დო-

კუმენტებში გარკვეული ეფექტი, დამოკიდებულება, ემოციური მუხტი გაჩნდეს. ოფიციალური სტილისათვის ნიშანდობლივია ამგვარი სპეციფიკური ხასიათის ექსპრესიულობა, რომელიც გამოხატულია ინტენსივობის გამომსახველი ლექსიკით: სავესებით, საკმაოდ, ჩვეულებრივ, ზოგჯერ, შეიძლება ითქვას, ჩვენი აზრით, რასაკვირველია, რა თქმა უნდა, შესაძლებელია და სხვ. ასეთი გამოთქმები მისაღებია, რადგან უფრო ინტელექტუალურ ექსპრესიას უკავშირდება. ეს კლიშე-ფრაზები, ხაზგასმა, განზოგადებული გამოთქმანი დოკუმენტში წარმოდგენილი შინაარსის ხაზგასმაა, ფაქტის კონსტატაციაა, ყურადღების მიპყრობაა.

სასურველი ხარისხის ექსპრესიულობის მისაღწევად დამატებით უნარს იძენს მრავალკომპონენტური რთული წინადადება. პოტენციური ექსპრესიულობა დაკავშირებულია იმასთანაც, რომ ტექსტის სეგმენტები შეიძლება დახასიათდეს არა მარტო სინტაქსურ ერთეულთა სტილისტიკის მხრივ პარადიგმატულად, არამედ წინადადების წევრთა თანამიმდევრობასთან დაკავშირებული სტილისტიკური ხერხებითაც სინტაგმატიკურად, კერძოდ, წინადადების ნაწილებში სხვადასხვა ლექსიკური და სტრუქტურული ელემენტის გამეორება წინადადების შევსების საკუთრივ სტრუქტურული ან ლექსიკური მაჩვენებელი კი აღარ არის, არამედ წინადადების აგებულების სინტაქსურად მოწესრიგების ელემენტი ხდება. სწორედ ამ ელემენტთა ურთიერთგანლაგებასა და ურთიერთმიმართებას, ამასთან ერთგვაროვანი ნაწილების საერთო მიზანდასახულობას, ერთნაირი მოდალობისა და ზმნის დრო-კილოთა ფორმების გამეორებას არსებითი მნიშვნელობა აქვს ექსპრესიული სინტაქსური ფიგურის, საქცევის, აგებისას. რთულ წინადადებაში

შეიძლება ისე განლაგდეს ენობრივი ერთეულები, რომ მათ გარკვეული სიმეტრია შექმნან, რაც კითხვის დროს თვალითაც აღიქმება, მაგალითად:

„განვიხილოთ პერიოდში მნიშვნელოვანი ნაბიჯები გადაიდგა ლიბერალურ-დემოკრატიულ ღირებულებებზე დაფუძნებული ინსტიტუტების **მშენებლობის**, მოქალაქეების კონსტიტუციური უფლებების **ხელშეუხებლობის**, დანაშაულისათვის სასჯელის **გარდაუვალობისა** და პოლიტიკური ნიშნით დევნის **დაუშვებლობის** მიმართულებით“ (მთავრობის ანგარიში, 12.09.14.).

„წარმართა მუშაობა ქვეყნის უსაფრთხოებისა და რეგიონალური პოზიციების გამყარების მიმართულებით, **გალრმავდა** ინტეგრაციის პროცესი ევროკავშირსა და ნატოსთან“ (მთავრობის ანგარიში, 12.09.14.).

„ქართულ სასამართლო სისტემას, რომელიც დღეს მოკლედ მიმოვიხილეთ ამ შენობის ისტორიის ფონზე, ბუნებრივია, **ჰყავდა, ჰყავს და კვლავაც ეყოლება განსაკუთრებული მონსამართლეები, განსაკუთრებული პიროვნებები, რომლებიც ქმნიდნენ ამ სისტემისა და ჩვენი ერის ისტორიას**“ (პრეზიდენტის სიტყვა, 11.12.14.).

„განხორციელდა ისეთი ღონისძიებები, რომლებიც **განავითარებს წვრილ და საშუალო ბიზნესს და სოფლის მეურნეობას, დაიცავს** კერძო საკუთრებას და შრომით უფლებებს, **უზრუნველყოფს** მსოფლიო ეკონომიკურ სისტემაში ქვეყნის ინტეგრირებას; შრომისუუნარო მოქალაქეებს **შეუქმნის** ცხოვრების ღირსეულ პირობებს, რისთვისაც **დაამკვიდრებს** უსაფრთხო სოციალურ გარემოს და განავითარებს სოციალური სო-

ლიდარობის სისტემას; **იზრუნებს** ქვეყნის ეროვნულ-კულტურულ მემკვიდრეობაზე“ (მთავრობის ანგარიში, 12.09.14.).

რთულ წინადადებებში გარკვეული თანამიმდევრობის დაცვა, წინადადებებისა და ლექსიკური ერთეულების გამეორება თანდათან ამძაფრებს ექსპრესიასა და მოლოდინს, ინტერესს წინადადებაში გამოთქმული აზრის მიმართ, ამგვარ გამეორებებს აქვს თავისი ფუნქცია, სათქმელზე ყურადღების გამახვილების, აქცენტირების დანიშნულება.

ანაფორული სტრიქონები მრავალფეროვანია ოფიციალურ მეტყველებაში. იმის მიხედვით, თუ წინადადების რომელი წევრია გამეორებული, გვხვდება ანაფორული ქვემდებარე, შემასმენელი, პირდაპირი და ირიბი დამატება და წინადადების მეორეხარისხოვანი წევრებიც, წარმოგიდგენთ რამდენიმე მაგალითს:

„ეს ნიშნავს გამოხატვის **თავისუფლებას**, ეს ნიშნავს სიტყვის **თავისუფლებას**, ეს ნიშნავს მედიის **თავისუფლებას**, შეკრების **თავისუფლებას**, ეს ნიშნავს რწმენის არჩევისა და მისი აღსრულების **თავისუფლებას**; ეს ნიშნავს შრომის, ჯანსაღ გარემოში ცხოვრების უფლებას, ეს ნიშნავს უფლებას არა თუ არ იყო დაჩაგრული რაიმე ნიშნით, არამედ იყო დაცული“ (პრეზიდენტის სიტყვა, 14.11.14.).

„...ჩემთვის ეს კონკრეტული შემთხვევა არის ზოგადი, უფრო ფართო პრობლემის **სიმპტომი**; **სიმპტომი**, რომელმაც უნდა გვიბიძგოს სისტემის დახვეწისა და მომავალში ასეთი პრობლემის თავიდან აცილებისკენ“ (პრეზიდენტის სიტყვა, 14.11.14.).

„უნდა ჩამოვაყალიბოთ მართვის დასავლური სისტემა და ქვეყნისთვის სამართლებრივი **სახელმწიფო**; **სახელმწიფო**,

სადაც სამართლის უზენაესობა არის ხელშეუვალი პრინციპი“ (პრეზიდენტის სიტყვა, 14. 11.14.).

„მსოფლიო ბანკის ტექნიკური დახმარებით მიმდინარეობს მუშაობა ეროვნულ დონეზე ხარისხის მართვის ერთიანი სისტემის ამოქმედებასთან დაკავშირებით, ...მიმდინარეობს მუშაობა იმისათვის, რომ განისაზღვროს სამედიცინო მომსახურების დონეების რეგიონალიზაცია...“ (მთავრობის ანგარიში, 12.09.14.).

„რეგიონში არსებული გამოწვევების გათვალისწინებით მიმდინარეობს დაზვერვის სამსახურის საქართველოს საგარეო უსაფრთხოების რეალობასთან მორგების პროცესი... მიმდინარეობს დაზვერვის სამსახურის საკანონმდებლო ბაზის დახვეწა...“ (მთავრობის ანგარიში, 12.09.14.).

„ჩვენთვის მთავარი პრიორიტეტი არის ევროპული არჩევანი, რომელიც არასდროს გადაიხედება, რადგან ეს არის ხალხის არჩევანი და არჩევანი, რომელიც ჯერ კიდევ ჩვენმა წინაპრებმა გააკეთეს“ (პრემიერ-მინისტრის სიტყვა, 02.09 15.).

„ამავე დროს, ეს 120-წლიანი ისტორია არის დაპყრობილი ქვეყნის ისტორია; ისტორია ქვეყნისა, რომელიც თავისი ერის, თავისი საზოგადოების სამართლის აღსრულებას ნაკლებად, ნაწილობრივ თუ ახერხებდა“ (პრეზიდენტის სიტყვა, 11.12.14.).

„განსაკუთრებულ მადლობას გიხდით და განსაკუთრებით მოგმართავთ თქვენ, იმ ადამიანებს, რომელთა ოჯახებმაც იტვირთეს ჩვენი დღევანდელი გამარჯვებისა და სიამაყის ტვირთი“ (პრეზიდენტის სიტყვა, 09.04.14.).

ხაზგასმის ექსპრესიული ფუნქცია აქვს მაკავშირებელი სიტყვების, ზმნის (შემასმენლის) გამეორებასა და წინადადებების ერთგვაროვან წყობას:

„**მჯერა, რომ** ჩვენ დავამტკიცეთ, რამდენად ერთგული ვართ ჩვენი საერთო ფასეულობების მიმართ. **მჯერა, რომ** ჩვენი მეგობრები მსოფლიოს გარშემო შესაბამისად შეაფასებენ ჩვენს წვლილს“ (პრეზიდენტის სიტყვა, 27.06.14.).

ამგვარ წინადადებებში მაკავშირებელი სიტყვების, ზმნისა თუ სხვა ენობრივი ერთეულების გამეორების აუცილებლობა არ არის, მათ გარეშე ტექსტი აზრობრივად ბუნდოვანი არ იქნება, აქ მათ მხოლოდ სტილისტიკურ-ექსპრესიული ფუნქცია აკისრია. ტავტოლოგიის ოსტატურად გამოყენებით მიღწეულია ერთგვარი ეფექტი. წარმოდგენილ მაგალითებში გამეორების მიზანია მნიშვნელობაზე ყურადღების შეჩერება და კონცენტრაცია. შემოთავაზებულ ზოგიერთ მაგალითში კი სიტყვის გამეორება წინადადების სინტაქსური გამართულობის აუცილებლობითაა გამოწვეული. ამგვარი ტავტოლოგია სიტყვიერ ხელოვნებაში ბუნებრივ ტენდენციადაა მიჩნეული.

ისეთი ოფიციალური დოკუმენტებისათვის, როგორცაა: დებულება, ანალიზი, საანგარიშო მოხსენება, სამართლებრივი აქტებიდან – განკარგულება, ბრძანებულება, ნიშანდობლივია ჩამონათვალის სახით წინადადებების განლაგება, საკვანძო სიტყვის გამეორება, რაც ასევე სპეციფიკური, დამახასიათებელი თავისებურება გახლავთ ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტაციის ამგვარი სახეობის საბუთებისათვის.

ჩამონათვალი არის ერთგვარი ფორმა, რომელიც ემსახურება და ხელს უწყობს წარმოდგენილი შინაარსის ხაზგასმასა

და ამით მისთვის გარკვეული მნიშვნელოვნების შეძენას. მაგალითად:

„1. ცენტრი თავის საქმიანობას ახორციელებს სააგენტოსა და ცენტრის დამფუძნებელ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებს შორის დადებული მემორანდუმის ფარგლებში;

2. ცენტრი აწარმოებს სამეცნიერო-აკადემიურ კვლევას სახელმწიფოს რელიგიური პოლიტიკის სხვადასხვა მიმართულებით, ამზადებს ანალიზს, დასკვნებს წარუდგენს სააგენტოს.

3. ცენტრი მართავს დისკუსიებს, სემინარებს, პრეზენტაციებს, ამუშავებს საგანმანათლებლო პროგრამებსა და პროექტებს, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად.

4. საქიროების შემთხვევაში, ცენტრი იწვევს დამოუკიდებელ ექსპერტებს და თანამშრომლობს ცენტრის არაწევრ უცხოურ და ადგილობრივ აკადემიურ ინსტიტუტებთან” (კვლევის ცენტრის დებულება).

წარმოდგენილი მსჯელობის საფუძველზე შეიძლება ითქვას, რომ:

1. ოფიციალური ენა თვითონ ირჩევს ისეთ მახასიათებლებსა და გამომსახველობით ფორმებს, რომლებიც ყველაზე მეტად მიესადაგება ამ სტილის დანიშნულებასა და ფუნქციას, მაგრამ, ამავდროულად, ფაქტზე აქცენტირების, ყურადღების გამახვილების, ერთგვარი ემოციურ-ექსპრესიული მუხტის შესაქმნელად ოფიციალური ენა ხშირად იყენებს ტექსტის აგების თავისებურ სტრუქტურასა და წესს.

2. დიპლომატიური შინაარსის დოკუმენტები საერთაშორისო ნორმებით დადგენილ ეტიკეტსა და თავაზიანობის ფორმებს ეფუძნება და თავისი ხასიათით ინტერნაციონალურია,

რაც აახლოებს სხვადასხვა ენათა ამ სახეობის მეტყველებებს. ამგვარი დოკუმენტებისათვის უცხო არ არის ემოციური ელემენტები, სტილურად შეფერილი ლექსიკა, კომპლიმენტი და სხვ.

3. ოფიციალურ დოკუმენტებში მუდმივად გამოიყენება ზოგიერთი სინტაქსური ფიგურა, საქცევი, რომელიც სტილისტიკური ზეაწეულობითა და ექსპრესიულობით ხასიათდება, ეს ფიგურები ემყარება ერთგვაროვნებისა და გამეორების პროცესს. ამგვარ წინადადებებში ენობრივი ერთეულების გამეორების აუცილებლობა არ არის, მათ გარეშე ტექსტი აზრობრივად ბუნდოვანი არ იქნება, აქ მათ მხოლოდ სტილისტიკურ-ექსპრესიული ფუნქცია აკისრია. ტავტოლოგიის ოსტატურად გამოყენებით მიღწეულია ერთგვარი ეფექტი.

4. სხვადასხვა ღირსშესანიშნავ თარიღთან თუ მომხდარ ფაქტთან დაკავშირებით მომზადებული მილოცვისა თუ სამძიმრის ტექსტები აუცილებლად საჭიროებს ექსპრესიულ-ემოციურ კონტექსტს, რაც შესაძლებელია მიღწეულ იქნეს ლექსიკური ერთეულების გამეორებითა და ერთგვაროვანი სინტაქსური კონსტრუქციებით. ამგვარი ტექსტები მაქსიმალურად დაახლოებულია სასაუბრო ენასთან, შედარებით თავისუფალია ოფიციალურ-საქმიანი სტილისათვის დამახასიათებელი აკადემიზმისაგან, არის ლაკონიური, უფრო უშუალო, ბუნებრივი და ემოციური. ამგვარი ტექსტები უშუალობასთან ერთად დადებით – შემფასებლურია და შესაბამისად დატვირთულია ეპითეტებით, მეტაფორებითა და ხატოვანი გამოთქმებით, ერთგვარია ინტონაციური წყობა, რაც ოფიციალური მეტყველების სხვა ჟანრებისათვის დამახასიათებელი არ არის.

5. ოფიციალურ-საქმიან დოკუმენტებში გამოყენებული განკერძოებული სიტყვები და გამოთქმები მრავალფეროვანია და უკავშირდება არსებული ვითარების დაზუსტებას, ხაზგასმას, საგანგებო სიტუაციაზე ყურადღების გამახვილებასა და ამასთან ერთად, იმის გადმოცემას, თუ როგორ უყურებს და აფასებს კომუნიკატორი წინადადებაში გამოხატულ აზრს, შესაბამისად ამგვარი ტექსტების კონტექსტი დადებით ან უარყოფით – შემფასებლურია.

6. ოფიციალურ დოკუმენტებში ექსპრესიულ საშუალებათა მნიშვნელოვანი ნაწილი განეკუთვნება არაემოციურსა და მით უფრო, არასუბიექტურ-ემოციურ სფეროს, არამედ ინტელექტუალურ ექსპრესიას, რაც ამა თუ იმ აზრის, დებულების მნიშვნელოვნების ხაზგასმას ემსახურება. ამ მიზნით გამოყენებულია კლიშე-ფრაზები, შრიფტი, ხაზგასმა, წერილის კალიგრაფიული ოსტატობით შესრულება და ა.შ.

გამოყენებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. **არაბული 2004:** არაბული ა., ქართული მეტყველების კულტურა, თბილისი, 2004
2. გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა“, 24.09.93
3. **კვარაცხელია 1990:** კვარაცხელია გ., ქართული ენის ფუნქციური სტილისტიკა, თბილისი, 1990
4. **კვლევის ცენტრის დებულება:** რელიგიის საკითხთა სახელმწიფო სააგენტოსთან არსებული კვლევის ცენტრის დებულება, სააგენტოს ვებგვერდი, religion.geo.gov.ge;
5. **ლომია 2016:** ლომია მ., თანამედროვე ქართული ოფიციალურ-საქმიანი დოკუმენტაციის ენობრივი პრობლემები (სადისერტაციო ნაშრომი), 2016

6. მთავრობის ანგარიში, 12.09.14: სამთავრობო პროგრამის შესრულების ანგარიში, „ძლიერი, დემოკრატიული, ერთიანი საქართველოსთვის“, 12.09.14., საქართველოს მთავრობის ვებგვერდი gov.ge
7. პრეზიდენტის სიტყვა, 09.04.14: საქართველოს პრეზიდენტის გამოსვლა 9 აპრილის 25 წლისთავთან დაკავშირებით, 09.04.14., საქართველოს პრეზიდენტის ვებგვერდი, president.gov.ge
8. პრეზიდენტის სიტყვა, 11.12.14: საქართველოს პრეზიდენტის გამოსვლა უზენაეს სასამართლოში, 11.12.14., საქართველოს პრეზიდენტის ვებგვერდი, president.gov.ge
9. პრემიერ-მინისტრის სიტყვა, 02.09.15: საქართველოს პრემიერ-მინისტრის გამოსვლა ამბასადორიალზე, 02.09. 15., საქართველოს მთავრობის ვებგვერდი, gov.ge
10. საქართველოს მთავრობის ვებგვერდი, gov.ge
11. საქართველოს პრეზიდენტის ვებგვერდი, president.gov.ge

Meri Lomia

Emotional-expressive elements in the official language

Summary

The official-business style is an integral part of state language policy insofar as it serves the establishment and development of the state language and promotes its full functionality in such an important area as state administration. The function of language in this area is multifaceted and requires a special selection of linguistic structures and means of expression.

The influence of extralinguistic factors on the organisation of official style is undeniable. Accuracy, clarity, standardisation, logic, brevity, objectivity, striving for generalisation and disposition, maximum limitation of linguistic means to express emotions and utterances – all

these characteristics are at the same time the determining requirements for official speech, which completely exclude the use of artistic techniques. Such documents mainly convey generalised content and favour impersonality, so an emotional-expressive background for such content is completely unacceptable. However, in official-business documents, expressive-emotional and figurative elements are rarely found, which are not characteristic features of this style, but optional accompanying circumstances, the use of which is characteristic and acceptable only for documents of a certain type and purpose. In addition, the topic and content of business documents should be taken into account.

On the basis of the reasoning presented, it can be concluded that:

1. The official language itself selects such features and forms of expression that are most suitable for the purpose and function of this style, but at the same time the official language often uses a certain structure and method of text construction to emphasise the fact, attract attention and create a kind of emotional-expressive charge.

2. Documents of diplomatic content are based on the etiquette and forms of politeness established by international norms and have an international character, which brings this type of language of different languages closer together. In such documents, emotional elements, stylistic vocabulary, compliments, etc. are not unknown.

3. Official documents constantly use some syntactic figures, behaviours characterised by stylistic exaggeration and expressiveness, these figures are based on the process of uniformity and repetition. There is no need to repeat linguistic units in such sentences, without them the text would not be meaningfully ambiguous, here they have only a stylistic-expressive function. A kind of effect is achieved through the skilful use of tautology.

4. Texts of congratulations or condolences written in connection with various notable dates or events undoubtedly need an expressive-emotional context, which can be achieved through the repetition of lexical units and syntactic constructions. Such texts are as close as possible to colloquial language, are relatively free from the academicism characteristic of the official-business style, are laconic, more direct,

more natural and more emotional. Along with immediacy, such texts are positively evaluative and therefore peppered with epithets, metaphors and figurative expressions, as well as a homogeneous intonation arrangement that is not characteristic of other genres of official language.

5. The biased words and expressions used in official-business documents are diverse and are aimed at clarifying the current situation, emphasising, drawing attention to an emergency situation and at the same time conveying how the communicator sees and evaluates the opinion expressed in the sentence, therefore the context of such texts is positive or negative – evaluative.

6. An important part of the means of expression in official documents belongs to the non-emotional and even less subjective-emotional sphere, but to intellectual expression, which serves to emphasise the importance of this or that opinion or statement. For this purpose, cliché-phrases, fonts, emphasising, the execution of the letter with calligraphic skills, etc. are used.